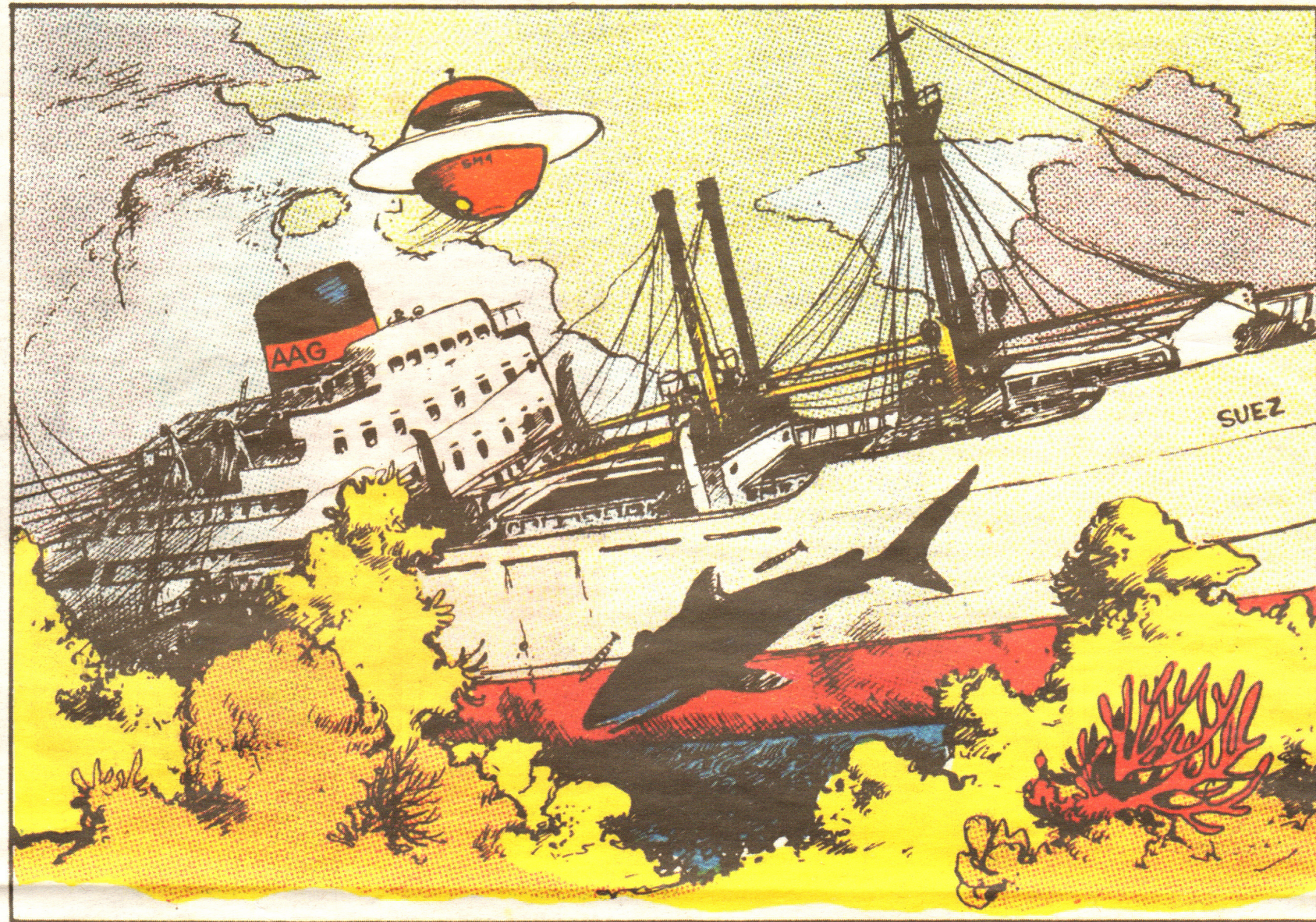

"Willy paa Eventyr" har haft to danske skabere, begge fabelagtigt dygtige. Tage Andersen tegnede den fra 1956 til 1977.

Dansk tegneseries kulørte barndom

Klassiske danske tegneserier bliver flittigt genudgivet, og det er forrygende læsning fra en tid, hvor det godt måtte være kulørt.

JAKOB STEGELMANN | kultur@jpd.dk

Når man i de seneste år er blevet imponeret over den moderne danske tegneseries spændvidde, er det med god grund. Danske serieskabere er især blevet gode til at fremelske og dyrke stærke personlige stilarter i enkeltstående grafiske romaner, og det er en fornøjelse at opleve. Det på sigt problematiske ved disse værker er bare, at de ikke når langt ud over skaren af kolleger, kritikere og hengivne fans. Folkelige, brede eller bare læst af mange – det er de ikke.

Der var engang, hvor det var anderledes. Under Anden Verdenskrig blev amerikanske tegneserier forbudt i Danmark, og pludselig blev der mangel på kulørte, tegnede føljetoner, hvor læserne fulgte med helte som Jens Lyn og Prins Valiant i storslåede eventyr med hæsbælende action og åndesløst spændende cliffhangere. Den slags havde danske tegnere ikke lavet – måske fordi de følte sig for fine, hvem ved – men nu var der et gabende hul i ugebladene, som skulle fyldes. Og så viste det sig, at flere danske tegnere sagtens kunne hamle op med store amerikanske kunstnere som Alex Raymond, der tegnede Jens Lyn, og Hal Foster, der lavede Prins Valiant.

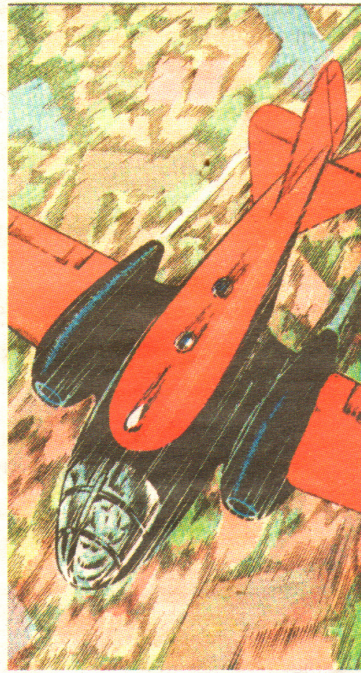
Den tyske besættelse blev – paradoksalt nok – en fantastisk blomstringstid for danske serietegnere. En lille håndfuld meget trænede illustratører greb bolden og skabte en række danske pendanter til de amerikanske serier, som ikke bare var gølle kopier, men små mesterværker, der tog læserne med på fantastiske, eskapistiske og kulørte eventyr.

Modvilligt, men mesterligt

Kulørt er i det hele taget et nøgleord i disse serier. For de rummer denne særlige utilslørede glæde ved at fortælle, som ordet beskriver. De er farverige, de tør fremstille verden uden hensyn til troværdighed, de er blotlet for den gode smags hængninger og har fortællingen som håndværk. Alt det, som amerikanerne er de bedste til, og som så ofte har gjort deres film og tegneserier dominerende. Sådan var de danske serier også, dengang. For deres skabere var eminente håndværkere, både som fortællere og som tegnere.

Tre tegnere markerede sig stærkest. Harry Nielsen, Helge Hansen og Willy Nielsen. Alle tre drevne, teknisk trænede illustratører, hvis tegninger sås i ugeblade, på bogforsider og i reklamer. De var naturalister med sans for komposi-

Det viste sig, at flere danske tegnere sagtens kunne hamle op med store amerikanske kunstnere som Alex Raymond, der tegnede Jens Lyn, og Hal Foster, der lavede Prins Valiant.

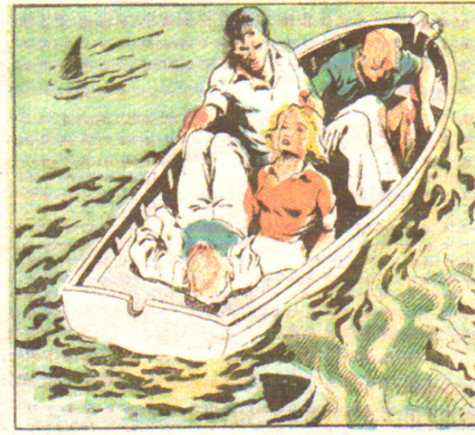
Harry Nielsen overtog den engelske serie "Willy paa Eventyr" og gjorde den bedre!

tion, der følger de klassiske regler fra malerkunsten. Selv deres ringeste tegninger har det rette snit, så man ser, hvad man skal se, og opfatter det klart. En anelse upersonligt måske, men det lå i deres kunstsyn, at det ikke var deres egne særkender, der skulle frem – men historien, dens personer og deres særpræg.

For de tre meget produktive tegnere var tegneserier ikke deres første valg, for det var jo en anelse underlødigt at lave den slags. Taleboller var ikke deres kop te, for de ødelagde kompositionen. På den måde var de reaktionære, så de valgte at lave serier i Prins Valiant-stilen med

3) — Vandt! Vandt! hvister Ellinor. Jeg der — men jeg elsker dig! Styrmand Rask knuger hende fortvivlet ind til sig, men han kan ikke hjælpe hende.

4) Timerne går, den ulidelige hede vedværes, og Peter giver op. Kun Styrmand Rask holder sig endnu oppe, men tungen ligger tør i hans mund og altting flimrer for hans øjne.

Nu har den handlekraftige sømand Knud Rask og hans Ellinor igen rodet sig ud i noget ... Ingen af de modvillige danske tegneseriemestre brød sig om taleboller, så teksterne står under tegningerne.

Ann, som nu sammen med sin fader er fange hos fyren Marit, selv den glædeligt vilkår er langt frygteligere end deres spøgelse af fyren, der optræder med sin sædvanlige elegance.

Han opfordrer dem til en udflykt i paladsets nærhed en meget interessant rum, som skulder sig inde i junglen. Ann kommer uvilkårligt til at tænke på den frygtelige skidom og frygter det værste, men hun tør dog ikke afsløre det for sin fader, som hun er i hans magt.

"Ann – Jungletemplet Gåde" byder på et særsyn i tidens tegneseriekunst: en kvindelig helt.

tekst under billedet. Det gjorde det lidt mere nobel, lidt mere spiseligt for den snobbede. Men der stoppede deres forbehold. For når historien gik i gang, satte de alle sejl til, og det buldrede af sted fra første billede.

Harry Nielsen og Danmarks største actionhelt Harry Nielsen lavede den i årtier elskede "Willy paa Eventyr": oprindeligt en engelsk serie, som danskerne holdt så meget af, at den bare måtte fortsætte, da briterne stoppede. Harry Nielsens tegninger var markant bedre end de engelske. Han var amerikansk inspireret, og han gjorde Willy til den ubetinget største danske actionhelt nogensinde i noget medie. Firsåren, handlekraftig, aldeles uden fejl – en klassisk helt, der sammen med den lige så klassiske heltinde Jonna gennemlevede en uendelig række spændende handlinger med elementer af både opdagelsesrejser, science fiction og historisk drama. Jonna var efter tidens mønstre uden den store indflydelse – hun støttede sin helt og sørgede for at bringe sig i fare, så han kunne være redningsmand.

Harry Nielsen tegnede "Willy paa Eventyr" fra 1941 til 1947. Han skabte en myte, og hele hans værk er heldigvis genudgivet samlet, i et enkelt bind, der er proppet med fabelagtige tegninger og kulørt plot. Serien blev senere overtaget af den lige så dygtige Tage Andersen, der tegnede den fra 1956 til 1977. Også hans udgave er i færd med at blive genudgivet, hvoraf de første tre bind foreligger.

Helge Hansen – manden bag Ann og Styrmand Rask Helge Hansen havde blandt andet illustreret Sherlock Holmes og var netop begyndt at tegne de fabelagtige forsider til Carlo Andersen og Knud Meisters elskede Jan-bøger, da han også lod sig overtale til at starte en tegneserie. Han skulle udfylde hullet, da Jens Lyn blev stoppet i Dansk Familieblad. Sammen med den ekstremt produktive forfatter Paul Moth-Lund, der arbejdede under adskillige pseudonymer, lancerede han

Styrmand Rask. Navnet siger alt: en gæv sømand, der tilmed er kaptajnens højre hånd, med et navn, Knud Rask, der afspejler hans mod, dristighed og handlekraft. Også han har en trofast heltinde, Ellinor, der behændigt falder i skurkenes kloer.

Ligesom "Willy paa Eventyr" er "Styrmand Rask" forbilligt tegnet og fortalt. Kompositionen er klar og dragende, så man bare må læse videre. Der er mange detaljer, men aldrig anbragt, så de kommer i vejen for plottets fremdrift. Det er ganske enkelt forrygende, og man forstår, hvorfor en stor læserskare fulgte med i de 16 år, serien kørte, fra 1942-1958. Hele "Styrmand Rask" er ved at blive genudgivet. De første fire bind er kommet, og to bind ventes næste år, hvorefter samlingen er komplet.

Men Helge Hansen tog sig også tid til at tegne en anden serie sideløbende. I 1951 startede "Ann – Jungletemplet gåde", som med sin kvindelige hovedperson brød med traditionen om, at kun mænd kunne være helte. Rødstrompe var hun dog ikke, for ved sin side havde hun Glenn Gray, der sørgede for at redde hende, når hendes egne evner slap op. Hendes far, millionæren Stanley Farris, sørgede mest af alt for konstant at være på jorden, så Ann i alle dele af verden kunne deltage i opklaring af mysterier eller blot vikle sig ud af farlige komplotter.

Serien om Ann er måske den mest utilslørte kulørte i sin fortællestil, for den synes kun at være ude på én ting: at fastholde læseren i konstant usikkerhed om næste træk og aldrig stoppe op for at tænke eller blot afslutte en historie. Handlingen er uendelig og stopper først, da serien stopper i 1961. Men hvor umuligt plottet end er, hænger man på. Som en misbruger, der lige må se, hvordan Ann klarer den farlige situation, hun altid er midt i.

"Ann – Jungletemplet gåde" er genudgivet i tre bind: Det er smukt at se, hvordan Helge Hansens strek har samme elegante brug af lys og skygge som det tydelige forbillede, amerikaneren Milton

"Willy paa Eventyr" af Harry Nielsen udgives af Forlaget Fabel.

"Willy paa Eventyr" af Tage Andersen udgives af Willy-Centret.

"Egene" udgives af Forlaget Fabel.

"Ann – Jungletemplets gåde" udgives af Forlaget desAHJn.

"Styrmand Rask" udgives af Forlaget Fabel.

Højst står den hornede skikkelse paa rogen, da den kommer til syne mellem træerne og ruller frem ad den smalle vej.

Spændt sidder Eg mens rogen langsomt kører frem gennem halvvejen – men ingen synes at ville angribe dem.

Glem plottet og historieaktionen, og nyd i stedet Willy Nielsens tegninger i "Egene".

Caniff, som så mange har drømt om at matche. Italieneren Hugo Pratt var også en af hans beundrere, og der er et stilfælsigt bånd mellem Helge Hansens Ann fra 50'erne og Hugo Pratts "Corto Maltese" fra 70'erne.

Willy Nielsen – kedelige fakta, stærke tegninger

Willy Nielsen var den af 50'er-generationen, der lagde størst afstand til det kulørte og forsøgte sig med et lodigt alibi. Hans historiske serie "Egene" foregår i Vikingetiden og var i mange år en tegneserie, man turde indrømme, at man læste. Den er da også skrækkelig kedelig, for den insisterer på at inficere fortællingen med historiske detaljer, der spænder ben for fornøjelsen.

Men også "Egene" er i færd med at blive genudgivet i restaureret version, og selv om den ikke er så gribende, må man beundre Willy Nielsens tegninger. De er små, spændende værker, både hver for sig og som serie. Det er kun plottet, der halter, og "Egene" hører med til billedet af den kulørte danske tegneserie, for når Nielsen tegner et vikingskib i høj sø, er det ren fornøjelse.

De charmerende gamle serier har dog en mindre charmerende side, der kræver historiske briller. Især i "Styrmand Rask" og "Ann" er alle udlændinge skumle og truende, især hvis deres hudfarve er anderledes. De fremstilles ofte helt uden formildende træk, og det er til tider rystende. Andre gange bare aldeles latterligt.

Det gør dog ikke genudgivelserne mindre prisværdige. Udgiverne er i større eller mindre grad non profit-føretagender, for hvor mange vil investere i disse klenodier? Forhåbentlig mange – og noget tyder da også på, at flere af disse samlinger bliver hurtigt udsolgt.

Enkelte serier mangler, men dem kaster en af retro-udgiverne sig forhåbentlig over snart. Det kunne være spændende at læse Harry Nielsens "Bamsen" og "Dukke-Lise" fra 40'erne eller den mesterlige filmplakatkunstner Palle Wennerwalds tegneserieudgaver af "Den Flyvende Hollænder" og "Oliver Twist" fra 50'erne.

